
Sárközy Tamás »Az új Polgári Törvénykönyv előkészítésének folyamata - újdonságai – utóélete« című tanulmányáról*

Bergendi Rácz Diána*

magyarország jelenleg hatályos polgári törvénykönyvének (továbbiakban: Ptk.) elfogadásához nem vezetett előre kikövezett út. Az igény már a rendszerváltozás óta megvolt egy új és időtálló törvénykönyv kidolgozására, azonban számos oka volt annak, hogy ez a kezdeményezés, ahogy Sárközy Professor úr fogalmazott „csöndesen elhalt”. Jelen tanulmányában Professor úr az előkészítés folyamatának kronológiai sorrendjén túl betekintést enged, ha úgy tetszik, a kulisszák mögé: ki voltak a Kodifikációs Bizottság tagjai, milyen véleménnyel formálták és voltak hatással a Ptk.-ra, vagy milyen politikai érdekek húzódhattak meg az egyes döntések mögött. Tanulmánya nyolc nagyobb részre osztható, amelyek a következőkben, igazodva Professor úr gondolatmenetéhez, kerülnek bemutatásra.

I.

A Ptk.-t megelőzően hatályos 1959. évi IV. törvény közel negyven módosítással volt hatályban a rendszerváltozásig. Ezt követően szükségessé vált egy új és a gazdasági-piaci berendezkedésnek megfelelő polgári törvénykönyv megalkotása. Ez a folyamat azonban lassan háttérbe szorult, mivel a „1988-1989-ben hozott társasági és átalakulási, illetve más gazdasági törvények felülvizsgálata került a jogalkotás előterébe, illetve az 1990 végén indult ún. Kupa program nyomán különböző jelentős gazdasági törvények meghozatalára került sor (államháztartási törvény, hitelintézeti törvény, számviteli törvény, csődtörvény, stb.)”. Az akkor hatalmon lévő Horn-kormány 1050/1998. (IV. 24.) Korm. határozatot, amelynek nem titkolt célja egy nemzetközi gyakorlatnak is megfelelő új polgári törvénykönyv kidolgozása volt. A Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság élére Harmathy Attila professzort kérték fel, aki alkotmánybíróként történő kinevezését követően Vékás

* Megjelent: Magyar Jog, 2017/11., 657-667.

* PhD-hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar.

Lajos professzor váltott fel. Ahogy Sárközy Professor részletesen felsorolja,
„a Főbizottság tagjai voltak induláskor az igazságügy- miniszter, a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter, a Legfelsőbb Bíróság elnöke, a Legfőbb Ügyész, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke, a Magyar Országos Közjegyzői Kamara elnöke, valamint a Magyar Jogász Egylet elnöke. A Főbizottság tagja volt még miniszteri biztосként Sáriné Simkó Ágnes és a Főbizottság titkáráként Kisfaludi András egyetemi tanár.”

A Főbizottság munkájának² segítése érdekében létrehozták a Kodifikációs Szerkesztő Bizottságot, amelynek vezetője szintén Vékás Lajos volt. Ennek a bizottságnak már jóval kevesebb tagból állt és több bírálatot kapott a tekintetből, hogy számos polgári jogi tanszékvezető kimaradt belőle. E két fő bizottság munkáját a polgári törvénykönyv fő részei szerinti munkacsoportok is segítették, amelyek úgynevezett részkonceptiókat dolgoztak ki. Ezek a munkák később a Polgári Jogi Kodifikáció címmel indított szaklapban sorra publikálásra kerültek. A politikai „színtér” a Kodifikációs Bizottság működése alatt folyamatosan változott, azonban a Bizottság összetételére ez nem volt és nem is lehetett hatással.

II.

2001 végére elkészült az új polgári törvénykönyv általános koncepciója. Ezt a Kormány a 1009/2002. (I. 25.) Korm. határozatával vitára bocsátotta, amely vitasorozatokon keresztül formálódva és átdolgozását követően a 1003/2003. (I. 25.) Korm. határozattal került elfogadásra. Ebben kijelölték a kódex első tervezetének elkészítésének határidejét is, ami 2005. szeptember 30. –a volt, továbbá felelősként kijelölték az igazságügy minisztert. Sárközy Professor kifejti, hogy az új polgári törvénykönyv ezen általános koncepciójában Vékás Lajos professzor elméleti álláspontja érvényesült, amelynek lényege, hogy a kódex kizárólag anyagi polgári jogi tartalmú legyen, megfeleljen az 1945 előtti magánjogi hagyományoknak, a kódexjellegéből adódóan könyvekből álljon, végül mellőzze a részletszabályokat és csak az alapvető civiljogi rendelkezéseket tartalmazza.

Az új polgári törvénykönyv ezen általános koncepciója „egyértelműen a szociális piacgazdaság képezte, a magántulajdon és a szabad vállalkozás elve alapján”, amely jellemzője a 2011-es Alaptörvény hatálybalépését követően is megmaradt. Sárközy Professor úr megállapítja, hogy a koncepciónál alapvető volt az integratív szemléletmód, tehát, hogy a polgári jog minél szélesebb körben kerüljön kodifikálásra. Három kérdésben, sajnos mégsem sikerült megállapodásra jutni: Az első ilyen a szellemi alkotások joga, ahol a vétó az iparjogvédelem és szerzői jogi szféra területéről érkezett. A második a munkaszerződések³ kérdésköre volt, ahol

² Lásd még: Kisfaludi András: *A Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság üléséről*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2006/1., 25-25. o.; Prof. Dr. Kecskés László D.Sc.: *Beszámoló a magyar polgári jog kodifikálásának hányatott sorsáról és egy, a reményt újraébresztő tudományos ülésről*; Magyar Jog, 2008/7., 505-507. o.

³ Lásd még Kenderes György: *A munkajogi és a polgári jogi szabályozás összefüggései a Munka Törvénykönyvének kodifikációja szempontjából*; Gazdaság és Jog, 2000/1., 17-19. o.

politikai, kormányzati álláspont, valamint a szakszervezeti érdekek és a kollektív szerződések munkajoghoz szorosabban fűződő érdekei miatt döntöttek a külön szabályozásról. A harmadik a gazdasági társaságok joga, amely a „[...]Gt., azaz az 1997. évi CLV. törvény közvetlenül a Ptk. kodifikáció megindulása előtt keletkezett, ezért a koncepció ezt a kérdést nyitva hagyta, [...] tudomásul vette a társasági jog törvényi különállását.”

III.

A koncepció elfogadása követően kezdődött meg a polgári törvénykönyv szövegtervezetének kidolgozása. A szövegtervezetek megvitatása során alulmaradtak ellentervezeteket készített, amelyek a nyilvánosság számára is megismerhetővé váltak.

Az első szövegtervezet 2005 végére készült el, amelynek szakmai vitájára 2006-ban került sor. A vita során felmerült észrevételeket a Kodifikációs Bizottság feldolgozta, azonban kialakult egyfajta vita Kodifikációs Főbizottság vezetője, Vékás Lajos és az Igazságügyi Minisztérium vezetői között, amelynek lényege abban állt, hogy több időre lett volna szükség a Bizottság szerint a normaszöveg véglegesítésére és parlament elé terjesztésére, amellyel az Igazságügyminisztérium nem értett egyet. Ennek eredményeként Vékás Lajos elhatárolódott a törvényjavaslattól, és a Kodifikációs Szerkesztő Bizottság szüneteltette a tevékenységét.⁴

Fentiekből következhetett volna a Bizottság feloszlata a Kormánykabinet részéről, azonban ezt nem tette meg, hanem, ahogy Sárközy Professzor is kifejti, a Kormánykabinet megszüntette a Bizottság elnökének és tagjainak a kodifikáció tekintetében vállalt felelősségét. Az irányítást ezt követően az akkori Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium vette át, amelynek eredményeként a T/5949 számú törvényjavaslat⁵ 2008. június 5-én került benyújtásra az Országgyűlés elé. Vékás Lajos által vezetett Kodifikációs Szerkesztő Bizottság Szakértői Javaslat címmel egy, a tervezettel szembeni ellenjavaslatot dolgozott ki, amelyet a Complex Kiadó gondozásában meg is jelentetett.

⁴ Lásd még: Kiss Anna: *Vékás Lajos: az új Ptk. hibái ellenére is sikertörténet*; Jogászvilág, 2013. június 9, <https://jogaszvilag.hu/szakma/vekas-lajos-az-uj-ptk-hibai-ellenere-is-sikertortenet/> (2018.09.22.)

⁵ Az elhamarkodott IMR döntés miatt ezen törvényjavaslatra tekintettel számos tanulmány készült: Dr. Bodzási Balázs: *Az új Ptk. zálogjogi szabályai által felvetett elméleti és gyakorlati kérdések*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/5-6., 26-31. o.; Csehi Zoltán: *A jogi személyek szabályozása az új magyar Polgári Törvénykönyv tervezeteiben – egy kísérlet eddigi története*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/5-6., 4-13. o., Lehotay Veronika: *Adalékok a jogalkotással okozott kár szabályozásának kérdésköréhez*, Sectio Juridica et Politica, Miskolc, Tomus XXVIII. (2010); 409-410.o.

IV.

A törvényjavaslatának általános vitája 2008. szeptember 18-án kezdődött el és 2008. december 8-án zárult le. Az ezt követő közel egy évig tartó, több mint 400 módosító javaslatra is tekintettel Vékás Lajos levélben fordult az Országgyűlés elnökéhez, amelyben kifejtette, hogy a „törvényjavaslatot csak megfelelő átdolgozás után” tartja elfogadhatónak. A törvényjavaslatot végül 2009. szeptember 21-én fogadta el az Országgyűlés, akként, hogy hatálybalépése két lépcsőben zajlott volna: elsőként az első és a második könyv lépett volna hatályba 2010. május 1.-jén, majd a többi könyv 2011. január 1.-jén.

Sólyom László akkori köztársasági elnök ezen elfogadott törvényjavaslatot nem írta alá és azt ellátva részletes indokolással visszaküldte az Országgyűlésnek megfontolásra. A módosítások többségének elfogadása után az Országgyűlés újból megszavazta a módosított normaszöveget, így az 2009. évi CXX. törvényként került kihirdetésre a Magyar Közlönyben. Hasonlóan zajlott le a Ptk. hatálybalépéséről szóló törvény lefoglalása is, amelynek két leglényegesebb szabályát az Alkotmánybíróság az 51/2010. (IV. 28.) AB határozatával a jogbiztonság súlyos veszélyeztetése címén (felkészülési időhiányának problémája) alkotmányellenesnek minősített és megsemmisített. Az akkor kormányra került Fidesz ígéretéhez híven a „1129/2010. (VI. 10.) Korm. határozata alapján beadott törvényjavaslat alapján az Országgyűlés által 2010. július 5-én elfogadott 2010. évi LXXIII. törvény kimondta, hogy ez a Ptk. nem lép hatályba”. A jogalkotási folyamat tehát elindulhatott előlről, azonban az eddigi munka nem veszett kárba, mivel a Kodifikációs Szerkesztő Bizottság tagjaivá ugyanazon személyek kerültek kiválasztásra. Az alapvető változás a munkamódszerekben következett be, mivel a jogtudományi életből került kinevezésre a miniszteri biztos Székely László személyében, valamint létrehoztak egy harmadik, úgynevezett Operatív Szakmai Bizottságot a munkamenet gyorsítása, feladatmegosztás célszerűsége és hatékonyságának elősegítése végett, amelynek vezetője, ahogy a másik két Bizottságnak is, Vékás Lajos lett.

A Ptk. legvitatottabb könyve talán a ma már III. könyvként ismert jogi személyek volt. A Kodifikációs Főbizottság 2010. augusztusi ülésén született meg az a „kompromisszumos megoldás”, hogy a jogi személyek belekerül a Ptk.-ba. A Bizottság egyik fő feladata volt, hogy a társasági jog egészének a Ptk.-ba integrálása milyen előnyökkel, illetve hátrányokkal is járhat.⁶

Előnyök között elsődlegesen felsorolták a társasági jog szerződéses jellegének, a felek autonómiájának jobb kifejezésének lehetőségét, illetve hogy a társasági jog szervezettebb kapcsolatban van a kötelmi, a családi és az örökjoggal. Hátrányok között említették, hogy a „társasági jogi viszonyok nem árucseres viszonyok, jelentős mértékben szervezeti-működési rendelkezéseket tartalmaznak, így a szerződéses joghoz képest jóval részletesebb szabályozást igényelnek, ami a Ptk.

⁶ Lásd még: Kiss Anna: *Hogy kerül a csizma az asztalra? – avagy a társasági jog a Ptk.-ba*; Jogászvilág, 2013. július 24., <https://jogaszvilag.hu/szakma/hogy-kerul-a-csizma-az-asztalra-avagy-a-tarsasagi-jog-a-ptk-ba/> (2018.09.22.); Sárközy Tamás: *Szervezetek jogállása az új Ptk.-ban*; Gazdaság és Jog, 2011/3., 3-8. o.

kódex jellegét veszélyezteti”. Fentiek mérlegelésével összhangban tehát a Ptk-ba integrálás mellett döntöttek.

Végül a Kodifikációs Főbizottság 2011. december 16-án fogadta el a Ptk. törvénytervezetét, amelyet a Kormány 2012. február 15-én fogadott el. A társadalmi vitát követően 2012 nyarán a törvényjavaslat benyújtásra került az Országgyűlés elé. A meglehetősen hosszú vitát követően az Országgyűlés 2013. február 11-én 2013. évi V. törvényként fogadta a Ptk.-t, amelyet 2014. március 15-ével léptetett hatályba, figyelemmel arra, hogy megfelelő felkészülési időt biztosítson a jogalkalmazás számára. Sárközy Professor kiemeli, hogy „az új Ptk.-nak nem volt visszaható hatálya. Ott, ahol az új törvény a jövőre nézve a jogalanyok számára kedvezőtlennek minősíthető módosítást eszközölt, ott a Ptké. még további két év türelmi időt biztosított”, tekintettel arra, hogy a Ptk- hatályba lépése miatt számos jogszabályt kellett módosítani.

V.

A Ptk. megalkotása során és hatálybalépését követően is a jogtudomány és a jogalkalmazás körében is viták és vélemények egész sorát váltotta ki, ami tovább erősítette azt a tényt, hogy megalkotása természetszerű és szükségszerű volt. Sándor Professor külön kiemeli, hogy, habár a Ptk. „tárgyilagos és teljes körű értékeléséhez még több idő kell, ugyanakkor az már most is megállapítható, hogy az új Ptk. fogadtatása mind belföldön, mind külföldön rendkívül pozitív volt”. A Ptk. jelen szerkezete, tagolása és tartalma is tükrözi a magyar polgári jog hagyományait és folytonosságát, továbbá egyesíti az európai civilisztika legújabb és legeredményesebb vívmányait úgy, hogy az a jelenlegi és jövőbeli társadalmi és gazdasági helyzetekre alkalmazható legyen.

A Ptk. is, mint minden új alapvető jogszabály, az alkalmazás során mérettetik meg. Gyakorlati problémái már a kezdeti időszakban mutatkoztak. Sárközy Professor rávilágít arra, hogy a politika már a Ptk. hatálybalépése előtt „hozzányúlt” a normaszöveghez, és ahogy fogalmaz: „beigazolódott azok félelme is, akik azon az alapon elleneztek a gazdasági társaságok Ptk.-ba való bekerülését, hogy ez a túl flexibilis jogterület állandó Ptk. módosítási igényeket fog okozni”. A módosítások szemmel láthatóak, elég csak megnézni bármelyik jogtár időállapot szerinti változáskövetőjét, valamint a módosítások között eltelt időt. A társaságjogi módosítások mellett az egyik legnagyobb visszhangja a hitelbiztosítéki, a zálogjogi és értékpapírjogi rész átdolgozásának volt.⁷

Sárközy Professor úgy véli, hogy a kezdeti nehézségeken túljutva a Ptk. által a magyar jogrendszer egy igen magas színvonalú és a magyar magánjogi hagyományokat őrző, azokat a modern társadalmi és gazdasági élethelyzetekben is megtartó törvénnyel lett gazdagabb, megjegyezve, hogy, mindamellett nem hibátlan. Kiemelve különösen „a Ptk. társadalmi modellje és szabályozása Alaptörvényt kiegészítő szerepének jelentőségét - az új Ptk. hitet tett a megfontolt

⁷ Szalóki Gergely: *Szükséges-e módosítani a Ptk. zálogjogi szabályozását?*, Magyar Jog, 2016/4., 193-202. o.

modernizáció, a nyugati típusú szociális polgári piacgazdaság, a magánautonómia mellett, összeegyeztetve a magyar magánjogi hagyományokat az Európai Unió magánjogával”.
